

KOOPERATİF ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULUNUN OLUŞUMU

Arş. Gör. Bilal ÖZEL*
Arş. Gör. Mustafa Eser CİNBAŞ**

ÖZET

Türk Hukukunda kooperatif ortaklıklara ilişkin ana düzenleme 24.4.1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatif Kanunu'dur. Bunun dışında bazı kooperatif türleri özel kanunlarla düzenlenmiştir. Mevcut düzenlemede, kooperatif yönetim kurulunun oluşumunda aranan bazı şartlar çağın gerisinde kalmaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile anonim şirketlerde kurumsal yönetim ilkeleri ile yönetim sağlanmıştır. Kooperatiflerin de yasal düzenlemeler yapılarak kurumsal yönetim ilkeleri gereğince yönetilmesinin yolu açılmalıdır. Çalışmanın konusu, kooperatif ortaklıkların icra organı olan yönetim kurulunun oluşumu ile sınırlandırılmıştır.

***Anahtar kelimeler:** Kooperatif, Ortaklık, Yönetim Kurulu, Üye, Şirket.*

FORMATION OF THE BOARD OF DIRECTORS IN COROPERATIVE PARTNERSHIPS

ABSTRACT

The main regulation of cooperative partnerships with Turkish Law No. 1163 dated 04.24.1969 Cooperatives Act. Other than that, some types of cooperatives organized by special laws. In the present embodiment, some of the conditions for the formation of cooperative board of directors falls short of the age. With the Turkish Commercial Code No. 6102 joint-stock companies provided management with the

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Araştırma Görevlisi

** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Araştırma Görevlisi

principles of corporate governance. In accordance with the corporate governance principles also management of cooperatives, making legal regulations should be established. Subject of this study, which is the executive body of the cooperative partnerships, limited by the formation of the board of directors.

Keywords: Cooperative, partnership, board of directors, member, company

I. GİRİŞ

Âdemoğlu tarih boyunca, kendi türüyle ve doğayla bir yaşam mücadelesi içinde bulunmuştur. Kimi zaman kendisinden kuvvetli ve zengin diğer insanlara karşı zayıf kalmış ve ezilmiştir; kimi zaman ise doğanın sürprizleri karşısında çaresiz kalmış ve yıkıma uğramıştır. Bu zorluklar karşısında refah seviyesi düşen (veya hâlihazırda düşük olan), yaşam koşulları çok güçleşen âdemoğlu, bu durumun önüne geçmek ve koşulları kendi lehine değiştirmek için bir kişi birliği olan *kooperatif ortaklık* çatısı altında birleşmiştir. Böylelikle bu birliğe üye bireylerin ekonomisi gelişecek ve üyelerin “*ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak*” mümkün olacaktır.

Türk hukukunda kooperatif ortaklıklara ilişkin ana düzenleme 24.4.1969 tarih ve 1163 sayılı *Kooperatif Kanunu*¹’dir. Bunun dışında bazı kooperatif türlerine önem atfedilerek, bunlara ilişkin hükümler özel kanunlarla düzenlenmiştir. Bunlara 18.4.1972 tarih ve 1581 sayılı *Tarım Kredi Kooperatifler ve Birlikleri Kanunu*², 1.6.2000 tarih ve 4572 sayılı *Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun*³ örnek olarak verilebilir.

1163 sayılı Kooperatif Kanunu m. 1’de kooperatif ortaklığının tanımına yer verilmiştir. Buna göre, “*Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı*

¹ RG: 10.5.1969 t., 13195 s.

² RG: 28.4.1972 t., 14172 s.

³ RG: 16.6.2000 t., 24081 s.

yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara” kooperatif denir.

Görüldüğü üzere kooperatif ortaklıklar, ne *ideal* amaçları bakımından kurulan derneklere, ne de *kar paylaşmaya* yönelik ticari amaçları bakımından ticaret ortaklıklarına benzerler. Bununla birlikte, hem 1163 sayılı Kanun’un 1. maddesindeki “*teşekkül*” ibaresinin 21.4.2004 tarih ve 5146 sayılı Kanun’la “*ortaklık*” şeklinde değiştirilmesi, hem de 13.1.2011 tarih ve 6102 sayılı *Türk Ticaret Kanunu*’nun⁴124. maddesinin “*Ticaret şirketleri; kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibarettir*” açık hükmü karşısında kooperatif yapılanması artık bir ticaret şirketi olarak telakki olunur.

Kooperatif ortaklıklar, tüzel kişi olmaları sebebiyle kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmasıyla fiil ehliyetine sahip olurlar (MK m. 49) ve işlemlerini bu organları eliyle yürütürler (MK m. 50/1). Kooperatif Kanunu’na göre kooperatif ortaklıklarda bulunması zorunlu organlar *genel kurul* (KoopK m. 42-54), *yönetim kurulu* (KoopK m. 55-64) ve *denetçiler* (KoopK m. 65-69)’dir.

“*Yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır*” (KoopK m. 55/1). Çalışmamızın konusu, kooperatif ortaklıkların icra organı olan yönetim kurulunun oluşumu ile sınırlandırılmıştır.

II. GENEL OLARAK

Kooperatiflerin yönetim kurulu, üye sayısı, üyelik şartları gibi oluşuma ilişkin ve üyelerin mali hakları, görev süresi temsil yetkisinin kullanılması, üyelerinin hukuki ve cezai sorumlulukları gibi hususlarda diğer ticaret ortaklıklarından farklı düzenlemelere tabidir. Yine diğer ticaret ortaklıkları açısından organlar arasında eşitlik ve işbölümü prensibi hakim iken, Kooperatif Kanunu m. 42’de yer alan “*genel kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır*” şeklindeki düzenleme dolayısıyla kooperatif ortaklıkların genel kurulu ile yönetim kurulu

⁴ RG: 14.2.2011 t., 27846 s.

arasında üstünlük prensibinin olduğu hususu tartışmalıdır. Bu husustaki genel kabul ise, organlar arasında işbölümü bulunduğu yönündedir⁵.

Kooperatif ortaklıklarda yönetim kurulunu seçme yetkisi münhasıran genel kurula aittir (KoopK m. 42/2-b. 2). Yönetim kurulu üyeleri kural olarak genel kurul tarafından seçilir. Bunun için genel kurulun usulüne uygun olarak toplanması ve gündeminde seçim maddesinin yer alması gereklidir (KoopK m. 98; TTK m. 413).

1581 sayılı *Tarım Kredi Kooperatifler ve Birlikleri Kanunu*'na göre Tarım Kredi Kooperatifleri'nde, yönetim kurulu üyelerinden görevlerine son verilenlerin yerlerine yedekleri getirildiği halde çoğunluğun temin edilememesi halinde, yenileri seçilip işe başlayıncaya kadar *Merkez Birliği Yönetim Kurulu*⁶ tarafından ortaklar arasından geçici yönetim kurulu üyeleri seçilerek işlerin yürütülmesi sağlanır (1581 sayılı Kanun m. 6/8).

III. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SEÇİMİ

A. Yönetim Kurulu Üye Sayısı ve Yedek Üyelik

Kooperatif ortaklık yönetim kurulu en az üç üyeden oluşur (KoopK m. 55/2)⁷. Görüldüğü üzere Kanun'da asgari üye sayı gösterilmekte fakat azami üye sayısı düzenlenmemektedir. Dolayısıyla, üçten az olmamak koşuluyla, ana sözleşmede yönetim kurulu üye sayısı, istenilen sayıda belirtilebilir⁸. Bununla birlikte Kooperatif Kanunu m.

⁵ **POROY**, Reha / **TEKİNALP**, Ünal / **ÇAMOĞLU**, Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 9. Baskı, İstanbul, 2003, s. 1007, N. 1948.

⁶ “*Merkez Birliği deyimi, faaliyeti bütün yurdu kapsıyan Tarım Kredi Kooperatifleri ve bölge birliklerinin bağlı buldukları Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez birliğini ifade eder*” (1581 s. Kanun m. 2/1-b. ç).

⁷ Anonim ortaklıklar açısından konu “*Anonim şirketin, esas sözleşmeyle atanmış veya genel kurul tarafından seçilmiş, bir veya daha fazla kişiden oluşan bir yönetim kurulu bulunur*” (TTK m. 359/1) şeklinde düzenlenmiştir.

⁸ **BÖLÜKBAŞ**, Tonguç: Kooperatif Yöneticilerinin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara 2010,3; **ULUSOY**, Yılmaz: Kooperatif Teşekkülleri, Ankara, 442. **KARACEHENNEM**, Kooperatif Kanunu m. 4'te düzenlenen ana sözleşmede yer alması zorunlu kayıtlar arasında yönetim kurulu üye sayısının yer almaması sebebiyle, üçten fazla sayıda

5/2’de yönetim kurulu üyelerinin ortaklar arasından seçilme zorunluluğunun bulunması, yönetim kurulu azami üye sayısını dolaylı olarak kooperatif ortaklığın ortak sayısı kadar yapmaktadır.

Kooperatif ortaklıklarda yedek yönetim kurulu üyeliğine yer verilmiştir. Dolayısıyla yönetim kurulu *asil* ve *yedek* üyelerden oluşur. Bu açıdan kooperatif ortaklık yönetim kurulu üyeliği anonim ortaklıktan ayrılır⁹. Aynı şekilde, kooperatif ortaklığa seçilecek yedek yönetim kurulu üyesinin de ortak olması zorunludur. Dolayısıyla ortak olma, yedek üyeliğe seçilme ve göreve başlamak için değil, üyeliğe seçilebilme şartıdır¹⁰. Genel kurul toplantılarında yönetim kurulu üyeleri olarak seçilen kişiler asil yönetim kurulu üyeleridir. Faaliyet dönemi içinde yönetim kurulu üyeliğinde bir boşalma olduğu takdirde bu kurulun görevini yapabilmesinde güçlüklerle karşılaşıldığı için, boşalan yönetim kurulu üyeliğine getirilmek üzere yedek üye müessesesi kabul edilmiştir¹¹.

Kooperatif Kanunu’nda yedek üyenin nasıl seçileceğine ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmemiş olmakla birlikte Kooperatif Kanunu m. 42/2-b. 2’nin bunlar için de cari olduğunu kabul etmek gerekir. Genel kurul toplantılarında asil ve yedek yönetim kurulu üyeleri belirtilerek seçim yapılır¹².

yönetim kurulu seçilmesine ilişkin bir kaydın ana sözleşmede yer almasının zorunlu olmadığını belirtmektedir (**KARACEHENNEM**, Nejdet: Kooperatif Hukuku, Ankara 1971, 149); **KARANLIK**, Sebahattin: Kooperatifler ve Muhasebesi, 3. Baskı, Ankara 2009, s.39; **ÖZLÜK**, Türkan / **BİLALOĞLU**, Necdet / **AKENGİN**, Kemal: On Soruda Uygulamalı Kooperatifler Kanunu, Ankara 1970,19.

⁹ **POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU** 1007, N. 1948.

¹⁰ **POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU** 1007, N. 1948.

¹¹ “*Ana sözleşmenin 71/4’üncü maddesinde, yönetimden ayrılan bir üyenin yerine yedek üyelerden, alınan oy sırasına göre birinin geçeceği, hüküm altına alınmış bulunmakla, bu noktada yönetimce ayrıca bir karar alınması da gerekmemektedir*” 11. HD, 16.12.2002, E. 8252/K. 11723 (**ÇELİK**, Salih / **LALE**, Muktedir: Özetli-İçtihatlı-Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, Ankara 2006, 807-808).

¹² **BÖLÜKBAŞ** 5.

Yedek üyelik konusunda üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise, asgari üye sayıdır. Kanun'da kaç yedek üye seçileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu duraksamaya yol açabilecek bir konudur¹³. *Şimşek*, ana sözleşmede bu hususta bir hüküm varsa buna riayet edilmesi gerektiğini, fakat bu yönde bir hüküm bulunmaması halinde Türk Ticaret Kanunu m. 363¹⁴'ün uygulanması gerektiğini savunmaktadır. *Kanaatimizce*, asil üye sayısı kadar yedek üye seçilmesi uygun bir çözüm olacaktır. Zira, asil üyelere kaç tanesinin üyeliğinin herhangi bir nedenle, aynı zaman diliminde son bulacağı önceden kestirilemez bir durumdur. Olağanüstü bir durumla karşılaşılması halinde işlerin sıhhatli bir şekilde yürütülebilmesi açısından kaç adet asil üye var ise bir o kadar yedek üye seçilmesi gerekir.

Yine “*Bu veya ana sözleşmede gösterilecek diğer bir sebeple yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır*” şeklindeki Kooperatif Kanunu m. 55/4'de yer alan yeteri kadar yedek üye çağrılır ifadesinden en az birden fazla yedek üye seçilmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

B. Üyelik Şartları

Kooperatif Kanunu'nda yönetim kurulu üyesi olmanın şartları dağınık bir şekilde yer almaktadır. Ana düzenleme Kooperatif Kanunu m. 56'da yer almakla birlikte çeşitli maddelerde de yönetim kurulu üyesi olmanın şartlarına yer verilmiştir.

Kooperatif Kanunu m. 56'ya göre yönetim kurulu üyelerinde aşağıdaki şartlar aranır:

- ❖ Türk vatandaşı olmak(KoopK m. 56/1-b. 1).
- ❖ Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak (KoopK m.56/1-b. 2).

¹³ **ŞİMŞEK**, Edip: Kooperatif Ortaklıklar, Mevzuat ve Uygulama, Yonca Matbaası 1980, 181.

¹⁴ “334 üncü madde hükmü saklı kalmak üzere, herhangi bir sebeple bir üyelik boşalırsa, yönetim kurulu, kanuni şartları haiz birini, geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine seçip ilk genel kurulun onayına sunar. Bu yolla seçilen üye, onaya sunulduğu genel kurul toplantısına kadar görev yapar ve onaylanması hâlinde selefinin süresini tamamlar”.

❖ Kanunda sayılan suçlardan birinden mahkum olmamak: Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (...) ¹⁵ zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da bu Kanun hükümlerine göre mahkum olmamak (KoopK m. 56/1-b. 2).

Kooperatif Kanunu m. 56 dışında çeşitli hükümlerde yer alan yönetim kurulu üyeleri için aranan dolaylı yahut dolaysız şartlar ise şunlardır:

- ❖ Kooperatif ortağı olmak (KoopK m. 55/2).
- ❖ Ana sözleşmede yer alan diğer niteliklere sahip olmak.
- ❖ Denetçi görevini yürütüyor olmamak ¹⁶.

Bu şartların dışında özel kanunlarda, o kooperatif ortaklığının tipi için başka şartlar da aranmış olabilir. Bu halde, genel şart niteliğinde olan yukarıdaki şartların yanında, özel kanunlardaki şartlar da kooperatif yönetim kurulu üyeleri için aranır. Örneğin 1581 sayılı Kanun'da öğrenim şartı aranmıştır: “*Yönetim kurulu üyeliklerine seçilenlerin, en az ilkokul mezunu olmaları şarttır*” (1581 s. Kanun m. 4/4).

Üyelik şartları denetçiler tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir (KoopK m. 55/2).

1. Kooperatif Ortağı Olmak

Bu şart, yönetim kurulu üyelik şartlarının düzenlendiği Kooperatif Kanunu m. 56'da değil, 55. maddede düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm “*Yönetim Kurulu en az üç üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır*” (KoopK m. 55/2) ¹⁷ şeklinde yer almaktadır.

¹⁵ Bu maddenin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde yer alan “... milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, ...” bölümü, Anayasa Mahkemesi'nin 25/2/2010 tarihli ve E.: 2008/17, K.: 2010/44 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

¹⁶ KARACEHENNEM 154.

¹⁷ Anonim ortaklık yönetim kurulu üyeliği açısından bu şart aranmamaktadır.

Yönetim kurulu üyesi olabilmenin ilk şartı ortak olmak olduğuna göre, yönetim kurulu üyelerinin ortak olabilme şartlarını da yerine getirmiş olması gerekir. Seçimden sonra kooperatifte ortak sıfatını kazanmak, yönetim kurulu üyeliğine geçerlilik kazandırmaz¹⁸. Ortağın gerçek ya da tüzel kişi olması önemli değildir. Tüzel kişiler de kooperatif ortaklığının yönetim kuruluna seçilebilir. Bu husus Kooperatif Kanunu m. 55/3'te düzenlenmiştir. Buna göre, yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, temsilcilerinin isimlerini kooperatif ortaklığına bildirerek (KoopK m. 55/3), yönetim kurulu üyeliklerini bu kişiler eliyle yürütürler¹⁹. Buradan anlaşılması gereken, kooperatife üye tüzel kişiler, temsilcilikleri vasıtasıyla değil, bizzat yönetim kuruluna seçilmektedirler²⁰. Tüzel kişinin kendisini temsil ettirmek amacıyla birden fazla temsilci göndermesi mümkün değildir²¹.

Tarım kredi kooperatifleri açısından yönetim kurulu üyesi olmak için yalın bir şekilde ortak olma şartı aranmamıştır. Bu türden kooperatif ortaklıkların yönetim kurulunun “*genel kurula katılma hakkını haiz ortaklar arasında*” seçilmesi şarta bağlanmıştır (1581 s. Kanun m. 4/1-b. a).

2. Türk Vatandaşı Olmak

Kooperatif ortaklıklarda ortak olmak için aranmamış olan Türk vatandaşlığı şartı, yönetim kurulu üyeliği için aranmıştır (KoopK m. 56/1-b. 1)²². Bu durumda, kooperatif ortaklarından Türk vatandaşlığında

¹⁸ **ŞİMŞEK** 185.

¹⁹ Anonim ortaklıklar açısından konu “*Bir tüzel kişi yönetim kuruluna üye seçildiği takdirde, tüzel kişiyle birlikte, tüzel kişi adına, tüzel kişi tarafından belirlenen, sadece bir gerçek kişi de tescil ve ilan olunur; ayrıca, tescil ve ilanın yapılmış olduğu, şirketin internet sitesinde hemen açıklanır. Tüzel kişi adına sadece, bu tescil edilmiş kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir*” (TTK m. 359/2) şeklinde düzenlenmiştir.

²⁰ Bu hükmün uygulamada yaratacağı sakıncalar ve eleştirileri için bkz. **ÇEVİK**, Orhan Nuri: Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat, Ankara 1985, 394-395; **KARACEHENNEM** 151; **ULUSOY** 443.

²¹ **ÇEVİK** 394.

²² Anonim ortaklık yönetim kurulu üyeliği açısından böyle bir şart aranmamıştır.

bulunmayanlar, bu şartı yerine getiremediklerinden, yönetim kurulu üyesi olarak seçilemeyeceklerdir. Türk vatandaşı olmayan bir ortağın seçilmesi halinde ise, seçime ilişkin genel kurul kararının Kooperatif Kanunu m. 53 hükmü gereğince iptal ettirilmesi gerekir²³.

Tüzel kişilerin yönetim kurulu üyeliğine seçilmeleri halinde, bunların kooperatif ortaklığa bildirecekleri temsilcilerinin de Türk vatandaşı olmaları gerekir²⁴.

3. Aynı Türde Başka Bir Kooperatifin Yönetim Kurulu Üyesi Olmamak

Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak şartı (KoopK m. 56/1-b. 2) esasen rekabet yasağının, bir yansımasıdır. Bu hükümlerle, yönetim kurulu üyesinin, bu sıfatıyla sahip olduğu kooperatif ortaklığının sırlarını, başka menfaatlerle tehlikeye düşürmemeleri ve şirketi zarara uğratmamaları amaçlanmaktadır.

4. Kanunda Sayılan Suçlardan Birinden Mahkûm Olmamak

Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (...) ²⁵ zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da bu Kooperatif Kanunu hükümlerine göre mahkum olan bir kişi yönetim kurulu üyeliğine seçilemez (KoopK m. 56/1-b. 2).

Bu şartın yerine gelmiş olması için kişi hakkında mahkumiyet kararının bulunması gerekir²⁶. Kişi hakkında dava açılmış olması ve bu

²³ **KARACEHENNEM** 153.

²⁴ **ÇEVİK** 395; **KARACEHENNEM** 153; **KORALTAN**, Tefik / **TEZMEN**, Naim / **İŞPİR**, Yaşar / **CEBECİ**, Nizamettin / **HASTAOĞLU**, Sebati: Türk Hukukunda Kooperatifler, Ankara 1971, 29; **ŞİMŞEK** 186.

²⁵ Bu maddenin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde yer alan "... milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, ..." bölümü, Anayasa Mahkemesi'nin 25/2/2010 tarihli ve E.: 2008/17, K.: 2010/44 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

²⁶ "Kooperatifler Kanunu'nun 56/1 nci maddesine göre, yöneticiler hakkında ticaret yasağına aykırı davranmak nedeniyle dava açılması, yönetim kurulu üyesi olarak seçilmeye engel değildir. Görevi suistimal suçuna ilişkin hükümlere veya Kooperatifler Kanunu'na göre mahkum olmamak, yönetim

davanın devam ediyor olması yönetim kurulu üyesi seçilmeye engel teşkil etmez.

5. Denetçi Görevini Yürütüyor Olmamak

Denetçilerin yönetim kurulu üyesi olamayacağına ilişkin Kooperatif Kanunu'nda herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Fakat icra organının kendisini denetleyen kişilerden oluşması hayatın olağan akışına aykırılık teşkil eder. Dolayısıyla böyle bir hükme yer verilmemiş olması, denetçi olarak kooperatifte görev yapan bir ortağın yönetim kuruluna seçilmesini sağlamaya yetmez²⁷.

6. Ana Sözleşmede Yer Alan Diğer Niteliklere Sahip Olmak

Kooperatif Kanunu'nda yer almayan şartlara ek olarak, ortaklar yönetim kurulu üyeliği açısından ana sözleşmede bir takım nitelikler arayabilir²⁸. Ana sözleşmede bu şekilde hükümlere yer verilmesi Kooperatif Kanunu m. 42/2'de yer alan genel kurulun, yönetim kurulunu

kurulu üyelerinde aranan şartlardan ise de, davalı kooperatif yöneticileri hakkında, genel kurul tarihinde kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı bulunmamaktadır. İleride bu şartın gerçekleşmesi halinde, anılan maddi hükümlerine göre, konu genel kurul gündemine alınarak gerekli işlemler yapılabilecektir" 11. HD, 8.12.2003, E. 4312/K. 11582 (www.kazanci.com).

²⁷ Denetçinin yönetim kuruluna seçilememesini Kooperatif Kanunu m. 98 yollamasıyla 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu'nun konuyu düzenleyen 347. maddesine başvurarak savunulmaktadır. Bu hususta bkz. **ÇEVİK** 396; **KARACEHENNEM** 154; **ŞİMŞEK** 186. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 400. maddesinin 1. fıkrasının b bendine dayanarak aynı sonuca ulaşmak mümkündür.

²⁸ "...ana sözleşmenin yönetim kurulu üyelerinde aranan seçilme koşullarının sıralandığı 43'üncü maddesinin, koşullardan birine ilişkin 6 nolu bendinin değiştirilmesi oylanmış ve değişiklik kabul edilmiştir. Yeni seçilen yönetim kurulu üyelerinin, bu bendin değişiklik öncesi aranan koşulu taşımadıkları dosya kapsamı ile sabittir. Ana sözleşmenin bu bendinin değiştirilmesi kararı, ancak ana sözleşme değişikliği kesinleşip, sicile tescili sonrasında yapılacak seçimler bakımından, uygulama kabiliyeti kazanabilecektir. Henüz bu aşamaya gelinmeden önce, yapılan bu seçim yönünden, bu değişikliğin sonuç doğurması ve seçilenlerin değişiklikten yararlanmaları mümkün değildir" 11. HD, 06.05.2002, E. 4187/K. 4426 (**CELİK / LALE**,805).

seçme yetkisinin devredilemez ve terk edilemez niteliğine müdahale anlamına gelmez²⁹. Örneğin, öğrenim şartı veya kooperatifin türü sebebiyle belli bir meslek grubundan olma şartı ana sözleşmede öngörülebilir.

Bununla birlikte, genel kurul iradesine müdahale anlamına gelecek şartlar ana sözleşmeye konulamaz. Yönetim kurulu üyelerinin ilk yüz ortak arasından seçileceğine ilişkin şartın bulunması³⁰ örnek olarak verilebilir. *Kanaatimizce* bu halde, ana sözleşmedeki şart yazılmamış sayılır³¹.

C. Devlet Memurlarının Yönetim Kurulu Üyeliği

Memurların ticaret ile uğraşmaları ve ticaret ortaklıklarında temsiliyeti doğuran görevlerde bulunmaları Devlet Memurları Kanunu ile yasaklanmıştır. Gerçekten DMK m. 28/1 ile aşağıdaki hükme yer verilmiştir:

“Memurlar Türk Ticaret Kanununa göre (Tacir) veya (Esnaf) sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamaz, ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamaz, ticari mümessil veya ticari vekil veya kollektif şirketlerde ortak veya komandit şirkette komandite ortak olamazlar. (Görevli oldukları kurumların iştiraklerinde kurumlarını temsilen alacakları görevler hariç). (Ek cümle: 8/8/2011-KHK-650/38 md.) Memurlar, meslekî faaliyette veya serbest meslek icrasında bulunmak üzere ofis, büro, muayenehane ve benzeri yerler açamaz; gerçek kişilere, özel hukuk tüzel kişilerine veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ait herhangi bir işyerinde veya vakıf üniversitelerinde çalışamaz”.

Bu hükme göre, devlet memurlarının ticaret ortaklıklarında yönetim kurulu üyesi olmalarına imkan tanınmamıştır. Bununla birlikte kanun koyucu aynı maddenin ikinci fıkrasında kooperatif ortaklıklar açısından bir istisna getirmiştir:

²⁹ **KARACEHENNEM** 157.

³⁰ **KARACEHENNEM** 158.

³¹ **KARACEHENNEM** şartın geçersiz sayılmayacağını, fakat genel kurulun buna uymak zorunda olmadığını savunmaktadır (**KARACEHENNEM** 158).

“Memurların üyesi oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve kanunla kurulmuş yardım sandıklarının yönetim, denetim ve disiplin kurulları üyelikleri görevleri, özel kanunlarda belirtilen görevler ile kurumundan izin alınmak kaydıyla yapılan insanî ve sosyal amaçlı gönüllü çalışmalar bu yasaklamanın dışındadır” (DMK m. 28/2).

Devlet Memurları Kanunu m. 28/2 hükmüne göre, memurlar ancak ortak oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatiflerinin yönetim kurullarına üye seçilebilecekler, diğer kooperatif ortaklıklarında ise bu hakka sahip olamayacaklardır. Diğer türden kooperatiflerin yönetim kuruluna seçilmiş olan memurlar hakkında kooperatif ortaklık açısından geçerli bir sonuç doğurur. Kendileri istifa etmedikleri sürece bu görevlerini yerine getirirler³². Fakat haklarında, özel kanunlarda gösterilen hukuki, cezai yaptırımların uygulanması söz konusu olur. Örneğin Devlet Memurları Kanunu m. 125/D-h gereğince kademe ilerleme cezasının uygulanması sözkonusu olur.

Görüldüğü üzere, bazı kooperatif türleri genel kuralın dışında tutularak, devlet memurlarının bu kooperatiflerde yönetim kuruluna üye olmaları yasak kapsamının dışında bırakılmıştır. Burada belirtilmiş olan yönetim, denetim ve disiplin kurulu dışındaki diğer görevlerde, özellikle kooperatif memurluğunda³³, bulunamaz. Devlet memurları da yönetim kurulu üyelikleri sebebiyle huzur hakkı, aylık veya yıllık ücret alabilirler³⁴.

D. Görev Süresi

Yönetim kurulu üyeleri en çok 4 yıl için seçilebilirler (KoopK m. 57)³⁵. Kanun, üyelerin görev süresi en çok 4 yıl ile sınırlandırmış ancak asgari süreyi belirtmemiştir. Bu durumda ana sözleşmede yer alması şartıyla daha kısa bir süre için de seçilmeleri mümkündür³⁶. Ana

³² **ÇEVİK** 399.

³³ **ULUSOY** 446.

³⁴ **ULUSOY** 446.

³⁵ Anonim ortaklıklarda konu “Yönetim kurulu üyeleri en çok üç yıl süreyle görev yapmak üzere seçilir” (TTK m. 362) şeklinde düzenlenmiştir.

³⁶ **ÇEVİK** 393; **KARACEHENEM** 158; **ÖZLÜK / BİLALOĞLU / AKENGİN** 20; **ULUSOY** 447.

sözleşmede süre belirtilmemiş ise, kanuni düzenleme geçerli olur; üyeler 4 yıl için seçilmiş sayılır³⁷. Ancak daha uzun bir süre için seçilmeleri mümkün değildir.

Bununla birlikte bir yönetim kurulu üyesi, ana sözleşmede aksi kararlaştırılmamış ise, birden fazla kez seçilebilir (KoopK m. 57)³⁸. Bunun anlamı, her seçim için en fazla 4 yıllığına seçilmekle birlikte birden fazla kez seçilerek 4 yıldan uzun süre yönetim kurulu üyeliği yapabilir. Bu konuda kanun koyucu bir üst sınır koymayı tercih etmemiştir. Kooperatif ortaklıklarda her yıl yapılan genel kurul toplantılarında yönetim kurullarının yeniden seçilmeleri yaygın bir uygulama olarak görülmektedir³⁹.

E. Üyelerin Seçimi, Tescil ve İlan

Kooperatif ortaklıklarda yönetim kurulunu seçme yetkisi münhasıran genel kurula aittir. Genel kurul, yönetim kurulu üyelerini seçmek yetkisini devir ve terk edemez (KoopK m. 42)⁴⁰. Olağan genel kurul toplantılarında, yönetim kurulu üye seçiminin gündemde yer alması gerekir (KoopK m. 46/3). Bununla birlikte, eğer yönetim kuruluna üye seçimi, yönetim kurulu üyelerinin azli dolayısıyla o toplantıda yapıyor ise, bu hususta gündeme bağlılığın bir istisna söz konusu olur (KoopK m. 46/3-son cümle). Kanun veya ana sözleşmede aykırı hüküm bulunmadıkça genel kurul kararlarında ve seçimlerde oyların yarısından bir fazlasına itibar olunur (KoopK m. 51/1).

Kooperatif Kanunu'nun 3/1-b. 8 maddesine göre kooperatifin kuruluşu sırasında, yönetim kurulu üyeleriyle kooperatifi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları tescil ve ilanı olunur. Tescil edilmiş

³⁷ **ÇEVİK 393.**

³⁸ Anonim ortaklıklarda konu “*Esas sözleşmede aksine hüküm yoksa, aynı kişi yeniden seçilebilir*” (TTK m. 362) şeklinde düzenlenmiştir.

³⁹ **KARANLIK 40.**

⁴⁰ Anonim ortaklıklarda konu şu şekilde düzenlenmiştir: “(2) *Çeşitli hükümlerde öngörülmüş bulunan devredilemez görevler ve yetkiler saklı kalmak üzere, genel kurula ait aşağıdaki görevler ve yetkiler devredilemez:*

b) Yönetimkurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları” (TTK m. 408/2-b. b).

hususlarda meydana gelecek her türlü değişikliklerde tescil olunacağından kuruluşun sonra yapılan genel kurullarda yönetim kurulu üyeleriyle ilgili değişiklikler de tescil ve ilan ettirilir. Kooperatifin eski yöneticileri yeniden yönetim kuruluna seçilmiş olsalar bile yeniden tescil ve ilan edilir. Yönetim kuruluna seçilmiş olan kimseler, genel kurul tutanaklarının imzalanmasından sonra görevlerine başlayabilirler.

IV. SONUÇ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu ile ticaret hukuku alanında özellikle şirketler açısından köklü değişiklikler getirilmiştir. Anonim şirketlerde kurumsal yönetim ilkeleri gereği, yönetim kurulunun oluşumu bakımından çağın gereklerine uygun değişikliklere yer verilmiştir. Anonim şirketler açısından getirilen bu yeniliklere paralel olarak kooperatif ortaklıklara da getirilmelidir. Kooperatiflerin düzenlenmesi daha önce de olduğu gibi, 6102 sayılı Kanun'un içine alınmamış, sadece 124. maddede kooperatiflerin ticaret şirketleri arasında yer aldığı düzenlenmiştir.

Kooperatif yönetim kurulunun oluşumunda aranan bazı şartlar artık çağın ihtiyacının gerisinde kalmaktadır. Kooperatiflerin de bir an evvel yasal düzenlemeler yapılarak kurumsal yönetim ilkeleri gereğince yönetilmesinin yolu açılmalıdır. Bu bağlamda kooperatif yönetim kuruluna seçilebilmek için ortak olma şartının *kaldırılması* veya *en az bir* yönetim kurulu üyesinin bu şartı taşıması aranmalıdır. Yine kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde yönetim kuruluna seçilmede Türk vatandaşlığı şartının kaldırılması yerinde bir düzenleme olur. Bir diğer husus ise, tüzel kişi yönetim kurulu üyesinin kendisini temsil için görevlendirdiği kişinin ticaret siciline tesciline ilişkin bir düzenlenmenin getirilmesinin yerinde olacağıdır. Denetçilerin kooperatif yönetim kurulu üyesi olamayacaklarına ilişkin Kanun'a açık bir hüküm konulmalıdır.

KAYNAKÇA

BÖLÜKBAŞ, Tonguç: Kooperatif Yöneticilerinin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara 2010.

ÇELİK, Salih / **LALE**, Muktedir: Özetli-İçtihatlı-Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, Ankara 2006.

KARACEHENNEM, Nejdet: Kooperatif Hukuku, Ankara 1971.

KARAHAN, Sami (Edt): Şirketler Hukuku, Ankara 2012.

KARANLIK, Sebahattin: Kooperatifler ve Muhasebesi, 3. Baskı, Ankara 2009.

KORALTAN, Tevfik / **TEZMEN**, Naim / **İŞPİR**, Yaşar / **CEBECİ**, Nizamettin / **HASTAOĞLU**, Sebati: Türk Hukukunda Kooperatifler, Ankara 1971.

POROY, Reha / **TEKİNALP**, Ünal / **ÇAMOĞLU**, Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 9. Baskı, İstanbul, 2003.

ÖZLÜK, Türkan / **BİLALOĞLU**, Necdet / **AKENGİN**, Kemal: On Soruda Uygulamalı Kooperatifler Kanunu, Ankara 1970.

ŞİMŞEK, Edip: Kooperatif Ortaklıklar, Mevzuat ve Uygulama, Yonca Matbaası 1980.

www.kazanci.com